

ONDER DE LOEP

Mededelingen en convocaties
afdeling Hengelo - Oldenzaal

COLOFON

Redactie:

Harry de Jong

Redactieadres:

Abelenstraat 2a

7556 DT Hengelo

☎ (074) 291 7611

e-mail: harry.dejong@natuur-hgl.nl

Verspreiding OdL:

Harry de Jong & Jan Zwienenberg

Kopij:

Onder de Loep verschijnt 4 x per jaar, in maart, juni, september en december. De kopij voor de desbetreffende convocaties dient uiterlijk ½ maand voor het verschijnen in het bezit te zijn van de redactie. Kopij die te laat wordt ingeleverd zal in overleg met de auteur in een van de daaropvolgende convocaties worden geplaatst.

Kopij dient uiterlijk 2 weken voor de verschijningsdatum binnen te zijn op bovengenoemd redactieadres via e-mail.

De redactie is continu op zoek naar kopij. Om interessante artikelen te kunnen plaatsen doen wij een beroep op uw creativiteit.

Voorbeelden:

- resultaten van (eigen) veldbiologisch onderzoek,
- verslagen van excursies (ook van andere afdelingen),
- waarnemingen,
- vakantieverslagen,
- commentaren en meningen,
- aardige verhalen,
- enzovoort.

Heeft u bij uw artikel afbeeldingen, dan gaarne meesturen. Indien mogelijk wordt dat dan bij het artikel afgedrukt.

De redactie is niet verantwoordelijk voor de ingezonden stukken.

Afbeelding omslag:

Heikikker
(*Rana arvalis*)

Foto's: Harry de Jong

(tenzij anders vermeld)

ONDER DE LOEP

Mededelingen en convocaties van de
Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging,
Afdeling Hengelo - Oldenzaal

INHOUD

VAN HET BESTUUR	1
AGENDA	2
TERUGBLIK	4
OPKOMST VAN ORANJE OESTERZWAM	8
BROEDVOGELINVENTARISATIE WEUSTHAG STADSPARK NOORD	10
B(L)OEIENDE PLANTEN	16
LINDEBOMEN: EEN POLLEN- EN NECTARBUFFET	18
AGENDA 2025	16

De KNNV is opgericht in 1901. De afdeling Hengelo / Oldenzaal is opgericht in 1916. De vereniging stelt zich ten doel de bevordering van de natuurstudie, natuurbescherming en natuurbeleving. De ondertitel 'vereniging voor veldbiologie' benadrukt de rol van de natuurstudie.

Alle leden ontvangen het landelijk verenigingsblad NATURA. Leden van de afdeling Hengelo / Oldenzaal ontvangen daarnaast 4 maal per jaar het afdelingsblad ONDER DE LOEP. Het lidmaatschap van de KNNV (inclusief het lidmaatschap van de afdeling Hengelo - Oldenzaal) bedraagt € 40,- per jaar; gezinsleden betalen € 15,-.

Betalingen d.m.v. machtiging of bankrekening

NL94 RABO 0191 8887 10 t.n.v. Kon Ned Natuurhistorische Ver.

Een lidmaatschap loopt van 1 januari tot en met 31 december.

Opzegging van het lidmaatschap uiterlijk 1 november bij de ledenadministratie van de afdeling of via de website.

Voor meer informatie kunt u terecht bij de secretaris (zie onderstaand adres).

Bestuur van de afdeling Hengelo - Oldenzaal:

♦ Voorzitter

Wytze Boersma

Zwaluwstraat 34, 7491 CX Delden, ☎ (074) 3762711

E-mail: voorzitter@hengelo-oldenzaal.knnv.nl

♦ Secretaris

Jan Zwienenberg

Hengelose Esstraat 19, 7556 EA Hengelo, ☎ (074) 2423975

E-mail: secretaris@hengelo-oldenzaal.knnv.nl

♦ Penningmeester (en ledenadministratie)

Marti Rijken

Vossenbrinkweg 95, 7491 DC Delden, ☎ (06) 83386651

E-mail: ledenadministratie@hengelo-oldenzaal.knnv.nl

♦ Natuurhistorisch Secretaris

Bert Oude Egbrink

Adamsweg 8, 7553 KM Hengelo, ☎ (074) 2434340

E-mail: ag.oudeegbrink@hetnet.nl

♦ Bestuurslid, redactie `Onder de Loep` en Webmaster

Harry de Jong

Abelenstraat 2a, 7556DT Hengelo, ☎ (074) 2917611,

E-mail: info@hengelo-oldenzaal.knnv.nl

♦ Website: <https://hengelo-oldenzaal.knnv.nl>

Van het bestuur

Eind maart vond onze jaarvergadering plaats. Er waren jammer genoeg niet zoveel bezoekers. Na het doornemen van het financiële verslag kunnen we vaststellen dat onze financiële positie weer goed is. We zijn financieel gezond mede door een aantal giften.

Dit betekent ook dat we het besluit tot wijziging van de statuten kunnen uitvoeren. Een lijstje met wensen is in de vergadering besproken. Een van de onderdelen is de naamswijziging. De voorgestelde naam is KNNV afdeling Hengelo en Omgeving.

Als bestuur nemen we binnenkort contact op met de notaris. De concept-statuten worden besproken in één of twee extra vergaderingen in het najaar. We zullen dan zorgen voor een interessant programma naast de statuten.

Op het moment dat dit Voorwoord geschreven wordt, is het buiten zomerweer met temperaturen van 24 graden en al weken nauwelijks een drup regen. Het klimaat verandert.

Tijdens de wandelingen door Hengelo zie je de gevolgen. Bomen bloeien veel eerder, de verscheidenheid aan insecten is veel minder geworden. Normaal vliegen er begin mei al de

nodige gierzwaluwen boven Hengelo. Op 6 mei zag ik er een paar en op 11 mei twee.

Door de warmte doen bepaalde planten het ook beter. Een voorbeeld is duizendblad en ook zie je in Hengelo overal de akkerdistel groeien, die met zijn lange wortel nog wel bij het grondwater kan komen.

We moeten een oog hebben voor deze gevolgen van de klimaatverandering. Menno Schilthuizen bespreekt deze ook in zijn recente boeken. De evolutie in de stedelijke omgeving gaat veel sneller als we dachten.

Dit voorjaar kregen we ook bericht van het overlijden van twee leden namelijk Joop Bruggert en Bernard Wanders. In het volgende nummer van Onder de Loep zullen we hier aandacht aan besteden.

Wij wensen iedereen fijn zomermaanden toe.

***Namens het bestuur,
Jan Zwienenberg***

Excursie Hazelbekke 06 april 2024 Foto: Bert oude Egbrink

Excursies

Het **Verzamelpunt** is (tenzij anders aangegeven) de **Parkeerplaats kruising Boerhavelaan / Prof. Eykmanplaatsoen** (richting Borsthuis) te Hengelo.

Ieder wordt vriendelijk verzocht zo veel mogelijk met de auto te komen zodat er genoeg plaatsen zijn voor hen die niet over een auto beschikken.

Opgave is verplicht. Uiterlijk de avond voor de excursie per telefoon bij de Coördinator.

Het **Vertrekpunt ter plekke** wordt aangegeven voor degenen die hier rechtstreeks naar toe willen gaan.

De excursies zijn **veldbiologische excursies**. Voor inlichtingen kunt u contact opnemen met de coördinator van de excursie.

Vergaderingen

De gebruikelijke plaats waar vergaderingen worden gehouden (tenzij anders aangegeven) is het NIVON Centrum aan de Lodewijkstraat 1 te Hengelo.

Overzicht activiteiten afd. Hengelo-Oldenzaal

Zondag 29 juni 2025	Excursie: Boetelerveld
Zaterdag 19 juli	Excursie: Hakenberg
Zondag 10 augustus	Excursie: Besthemerberg
Zondag 31 augustus 2025	Excursie: Demmersblok

Excursie: Boetelerveld

Datum : Zondag 29 juni 2025
Thema : Natte en droge heide
Verzamelpunt: 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Ochtend
Coördinatie : Wytze Boersma (074-3762711)
Opgave verplicht

Tussen Raalte en Haarle ligt een geïsoleerd natura 2000 gebied, het Boetelerveld van 171 hectare. De beschrijving van de Rijksoverheid m.b.t. natura 2000 gebieden is als volgt: Het Boetelerveld is een vochtige heide in Salland.

In het reservaat zijn naast de uitgestrekte natte en vochtige heide en de vochtige grove dennenbossen ook kleine oppervlakten aanwezig met blauwgrasland, zwak gebufferde vennen, heischraal grasland en jeneverbesstruweel. Het bos in het centrale deel verdeelt het natte heidegebied in twee stukken.

Doelstelling is om de vochtige heiden, jeneverbes struwelen, heide schrale graslanden, blauwgraslanden en de pioniersvegetaties met snavelbiezen te versterken.

In 2020 en 2021 is er grootschalig onderhoud uitgevoerd. Hierbij ging het om de waterhuishouding te herstellen voor het herstel van de heidevegetatie zijn de delen met pijpenstrootje afgeplagd.

In het winternummer van natuurlijk Overijssel van landschap Overijssel vindt u meer informatie van het Boetelerveld.

De beschrijving van het natura 2000 is te vinden op <https://www.natura2000.nl/gebieden/overijssel/boetelerveld>.

Vertrekpunt: De parkeerplaats tegenover het huis 'Kalverweide' aan de Eekwielenweg 4a te Haarle. Wij vertrekken hier omstreeks 09.30 uur.

Excursie: Hakenberg

Datum : Zaterdag 19 juli 2025
Thema : Landgoederen
Verzamelpunt: 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Ochtend
Coördinatie : Bert Oude Egbrink (06-44473000)
Opgave verplicht

Landgoed Het Hakenberg ligt op de stuwwal ten noordoosten van Oldenzaal. Het landgoed is meer dan 100 jaar geleden gesticht door de textielfamilie Blijdenstein.

Het park bij de in 1927 gebouwde villa is ontworpen

door de bekende landschapsarchitect Watzel. In 1972 is het landgoed verkocht aan de Vereniging Natuurmonumenten. De villa en directe omgeving zijn nog in particulier bezit.

We gaan een wandeling maken over het landgoed en directe omgeving met lanen, bossen, beekjes, villa's, parken, akkers en graslanden.

Vertrekpunt: De parkeerplaats aan de Lage Kaviksweg 6 in De Lutte. Dit is een zijweg van de Hanhofweg.
We vertrekken hier omstreeks 09.30 uur.

Excursie: Besthemerberg

Datum : Zondag 10 augustus 2025
Thema : Heide en vennen
Verzamelpunt: 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Ochtend
Coördinatie : Bert Oude Egbrink (06-44473000)
Opgave verplicht

De Besthemerberg ligt in de boswachterij Ommen. De berg, 34 meter hoog, is de meest noordelijke heuvel van de Sallandse heuvelrug. De berg is met struikheide begroeid die in deze tijd van het jaar prachtig begint te bloeien. Op de berg staat een uitkijktoren.

Naast uitgestrekte bossen, heidevelden en een zandverstuiving (Sahara) liggen in de boswachterij ook nog enkele vennen. Het Zeeserven, het Besthemervennen en het Dode ven staan ook wel bekend als de meertjes.

Hier groeit nog de zeldzame Veenbloembies.

Aan de zuidzijde van de berg stroomt de Vecht die door erosie de zogeheten Steile oever heeft doen ontstaan.

We gaan een wandeling maken over de heide en langs de vennen.

Vertrekpunt: De parkeerplaats bij de Steile Oever aan de Hammerweg tussen Den Ham en Ommen. Wij vertrekken hier omstreeks 09.45 uur.

Excursie: Demmersblok

Datum : Zondag 31 augustus 2025
Thema : Natuurontwikkeling
Verzamelpunt: 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Ochtend
Coördinatie : Marti Rijken (06-83386651)
Opgave verplicht

Het Demmersblok is een kwelgebied in het Deldenerbroek langs de gekanaliseerde benedenloop van de Hagmolenbeek. Dit voormalige landbouwgebied is in 2017 omgevormd tot natuur, waarbij in het grootste deel de bouwvoor is verwijderd. Sindsdien wordt periodiek de ontwikkeling van de natuur gevolgd. Het is de

verwachting dat zich onder in het beekdal vochtig hooiland zal ontwikkelen en misschien zelfs nat schraalland en op de hoger gelegen delen droge en natte heide.

Nu, 8 jaar na de inrichting, is de ontwikkeling van de vegetatie al ver gevorderd. Diverse zeldzame planten hebben zich gevestigd, deels spontaan en deels door het opbrengen van hooi uit ander natuurgebied. Ook voor weide- en struweelvogels is het een aantrekkelijk gebied. Bijzonder van dit gebied is dat er nauwelijks paden zijn en dat het grotendeels vrij is om doorheen te struinen.

Om daar optimaal gebruik van te maken is het wenselijk om laarzen mee te nemen. Als het de voorgaande weken veel geregend heeft zijn laarzen noodzakelijk.

Vertrekpunt: De parkeerplaats Deldenerbroek aan de Rijssense weg tussen Delden en Enter nabij de splitsing met de Broekweg.
We vertrekken hier omstreeks 09.15 uur.

Verslag excursie: Hof Espelo

Datum : Zaterdag 15 februari 2025
Thema : Frisse neuzen
Deelnemers : 5
Leiding : Bert Oude Egbrink
Weer : Bewolkt

Dit keer was de frisse neuzen excursie op het landgoed Hof Espelo van landschap Overijssel ten noorden van Enschede. Doordat de koude wind weggevallen was, waren handschoenen en muts niet meer nodig.

Wij hebben de in het kader van het 800-jarig bestaan van het landgoed uitgezette historische wandeling, de zogenaamde Gabriël Davina route, gelopen.

Onderweg kwamen we langs het boerenhuis Den Hofmeijer, de es met de naam de Woerte, de Visserij (vijver), de villa van de familie Cromhoff, de Herenwal, rolbanen en splitterboxen uit de tweede wereldoorlog, het hooimaatje 't Möske en het in opdracht van de familie van Heek door landschapsarchitect Wattez ontworpen Sterrebos. Hier waren door boswerkzaamheden sommige paden erg nat en moeilijk begaanbaar.

Door het gebied lopen de Eschbeek en de Haverriet. Door het Waterschap Vechtstromen zijn deze beken tien jaar geleden met elkaar verbonden door de aanleg van de Kleine Haverriet. Dit beekje stroomt door het oorspronkelijke dal van de Eschbeek die in een ver verleden verlegd is.

Langs het beekje ligt een maatje dat nu als retentiegebied fungeert. Opvallend waren hier de oliefilm en het roodgekleurde ijzerhoudende water als gevolg van kwel.

Onderweg hebben we natuurlijk ook nog aandacht besteed aan de natuur. Langs de laan naar de boerderij waren vleermuiskasten opgehangen. In de Amerikaanse eiken in de laan zaten in het verleden kolonies met Watervleermuizen.

Op de es zagen we molshopen. Onderweg zagen en hoorden we groepen Kepen en Sijzen.

Bij de voorbereiding op de excursie een week eerder lieten Appel- en Goudvink zich ook zien.

Appelvink

Laurens van Run heeft de paddenstoelen genoteerd en Ruud Kuipers de vogels en mossen die in de waarnemingenlijst zijn opgenomen.

Bij het voorlopen heb ik ook de Goudglanzende schallebijter gezien, een kever die onder schors overwintert. Deze loopkever komt met name in Twente en de Achterhoek voor en is elders in Nederland zeldzaam.

Waaierkorstzwam

Waargenomen soorten

Vogels

Appelvink	Boomklever
Boomkruiper	Buizerd
Gaai	Goudhaan
Goudvink	Gauwe Gans
Grote Bonte Specht	Holenduif
Houtduif	Huismus
Keep	Koolmees
Koperwiek	Merel
Pimpelmees	Roodborst
Sijs	Staartmees
Vink	Vuurgoudhaan
Zwarte Kraai	Zwarte Mees

Planten & Mossen

Gewoon Dikkopmos	Gewoon Haarmos
Gewoon Thujamos	Greppelblaadje
Groot Schildmos	Halvemaantjesmos

Paddenstoelen

Berkenzwam	Brandnetelschijfje
Dennenmoorder	Doolhofzwam
Echte Tonderzwam	Eikentrilzwam
Gele Aardappelbovist	Gele Korstzwam
Gele Trilzwam	Gewoon Elfenbankje
Gezoneerd Elfenbankje	Grijze Buisjeszwam
Kurkstrookzwam	Oranje Druppelzwam
Oranje oesterzwam	Paarse Dennenzwam
Pegeldwergkorstje	Roestbruine Kogelzwam
Roestkleurige Borstelzwam	Ruwe Korstkogelzwam
Scherpe Schelpzwam	Spekzwoerdzwam
Varenstreepzwam	Waaierkorstzwam
Witte Bultzwam	Zwarte Trilzwam

Insecten

Bosnelloper	Goudglanzende schallebijter
Grote zwartschild	Kettingschallebijter
Slakkenaaskever	

Verslag excursie: Overtoom

Datum : Zondag 16 maart 2025
Thema : Weidevogels
Deelnemers : 5
Leiding : Bert Oude Egbrink
Weer : Zon

De gebieden Overtoom en Middelveen liggen ten noorden van de A1 tussen Rijssen en Holten. Dit agrarisch gebied is meer dan tien jaar geleden omgevormd tot natuurgebied.

Het laaggelegen gebied ligt als een kom tussen de hoger gelegen Borkeld, Holterberg en Hollands Schwartzwald.

Om het 150 hectare grote gebied te vernatten, zijn sloten gedempt en beken verlegd. Ook werd de voedselrijke bouwlaag van verschillende landbouwpercelen afgegraven.

Deze werkzaamheden hebben ertoe geleid dat het kwelwater weer aan de oppervlakte komt en er een plasdras ruig gebied ontstaan is. Hierdoor is ook een interessant gebied ontstaan voor water- en weidevogels.

Op onze excursie hebben we Wintertaling, Slobeend, Grote zilverreiger en Grauwe gans gezien maar ook Kievit, Grutto, Tureluur, Watersnip, Graspieper en Wulp.

Tureluur

Ook zagen we 2 Lepelaars boven het gebied vliegen.

Waar de rietruigte niet gemaaid was, liet de Rietgors zich zien en horen. In een wat hoger gelegen gebied met weilanden en wat struwelen zagen we een paartje Roodborsttapuiten.

Overtoom en Middelveen is in Twente momenteel één van de beste gebieden om water- en weidevogels te zien en te horen.

Waargenomen soorten

Vogels

Blauwe Reiger	Boomkruiper
Buizerd	Ekster
Fazant	Gaai
Graspieper	Grauwe Gans
Grote Zilverreiger	Grutto

Holenduif	Houtduif
Huismus	Kievit
Kokmeeuw	Koolmees
Lepelaar	Meerkoet
Merel	Ooievaar
Parkgans	Pimpelmees
Rietgors	Roodborst
Roodborsttapuit	Slobeend
Spreeuw	Tijftjaf
Tureluur	Vink
Watersnip	Wilde Eend
Winterkoning	Wintertaling
Witte Kwikstaart	Wulp
Zwarte Kraai	

Overig

Europese Haas	Gewone Pad
Grote Aardslak	Ree

Insecten

Atalanta	Gewone roodkruin
Slakkenaaskever	

Verslag excursie: Hazelbekke

Datum : Zondag 06 april 2025
Thema : Beekflora
Deelnemers : 8
Leiding : Bert Oude Egbrink
Weer : Zon

Op een zonnige ochtend hebben we een wandeling gemaakt door het dal van de Hazelbekke bij Vasse. Watermolen de Mast was ons vertrekpunt.

Via een bospad zijn we richting de Braamberg gelopen. Aan de bosrand zagen we een groot struweel met geel bloeiende Gaspeldoorn.

Langs het pad zagen we een pas ontloopt mannetje van het Oranjetipje die zich goed liet fotograferen. Vervolgens zijn we via de Hezinger Esch naar de noordelijke bovenloop van de Hazelbekke gelopen. Boven het grasland op de hoog gelegen es zagen we een mannetje van de Blauwe kiekendief jagen. De blauwe kiekendief heeft een gezamenlijke slaappleats op de nabij gelegen Paardenslenkte.

De noordelijke bovenloop maakt deel uit van het particuliere landgoed de Breuker (voorheen erf Braakhuizen) en is niet toegankelijk.

Vervolgens zijn we doorgestoken naar de zuidelijke bovenloop die vanaf het door het dal lopende pad goed bekeken kan worden. Het beekje stroomt hier door een elzenbronbos met veel Paarbladig goudveil, Bittere veldkers en Dotterbloem.

In de hooilanden langs de beek groeit wat later in het jaar massaal de Breedbladige orchis.

In het verleden zijn Laurens van Run en Ineke Bielen, deelnemers aan deze excursie, als vrijwilliger bij Natuurmonumenten betrokken geweest bij het tellen van deze orchideeën.

Bij het pad naar de boerderij van Fons Geerts stond een Zoete kers prachtig te bloeien.

Zoete kers

Via een wandelpad langs hooilanden en hakhoutbossen zijn we richting erve Hanstede gelopen.

Vandaar zijn wij langs weilanden en door het bos weer terug gelopen naar de parkeerplaats.

Waargenomen soorten

Vogels

Blauwe Kiekendief	Boomklever
Buizerd	Fazant
Fitis	Gaai
Holenduif	Houtduif
Huisemus	Koolmees
Pimpelmees	Putter
Roodborst	Spreeuw
Tjiftjaf	Vink
Wilde Eend	Winterkoning
Witte Kwikstaart	Zwarte Roodstaart
Zwartkop	

Planten & Mossen

Amerikaans krentenboompje	Boerenwormkruid
Bosanemoon	Bosbies
Bosveldkers	Dagkoekoeksbloem
Echte valeriaan	Eenstijlige Meidoorn
Fluitenkruid	Gaspeldoorn
Gewone Brem	Gewone Dotterbloem
Gewone paardenbloem	Gewone vlier
Gewone Vogelkers	Gewoon Speenkruid
Grauwe wilg	Grote brandnetel
Grote muur	Harig wilgenroosje
Hazelaar	Hondsdrif
Hulst	IJle zegge
Kale jonker	Kleefkruid
Kleine veldkers	Klimopereprijs
Kruisbes	Moerasspirea
Muskuskruid	Paarbladig goudveil
Paarse dovenetel	Pijpenstrootje
Pinksterbloem	Pitrus
Pluimzegge	Ridderzuring
Smalle weegbree	Speerdistel
Stinkende gouwe	Taxus
Vogelmuur	Wilde kamperfoelie
Wilde lijsterbes	Witte dovenetel
Zandraket	Zevenblad
Zoete kers	Zwarte els

Overig

Europese Haas	Gewone Pad
---------------	------------

Insecten

Akkerhommel	Atalanta
Bont Zandoogje	Citroenvlinder
Dagpauwoog	Eekhoorn
Kegelbijvlieg	Kelderpissebed
Kettingschallebijter	Klein Geaderd Witje
Kleine Vuurvlinder	Oranje Espenspanner
Oranjetipje	Polistes sp.
Slakkenaaskever	Tuinschallebijter

Verslag excursie: Bentheimerwald

Datum	: Zondag 27 april 2025
Thema	: Voorjaarsflora
Deelnemers	: 9
Leiding	: Bert Oude Egbrink
Weer	: Zonnig

Op een mooie zondagmorgen hebben wij een wandeling door het Bentheimerwald gemaakt. Het Bentheimer Wald is een 1250 ha groot bos waarvan een deel wordt gekenmerkt door oudere bossen met veel eiken en haagbeuken met een rijke voorjaarsflora. We hebben met name in het Kurpark en directe omgeving en in het nabij gelegen begrazingsgebied rond gelopen.

Het eerste gebied dat we wat beter bekeken hebben, was het hooilandje bij het zwembad. In dit hooiland

zagen we naast Kleine valeriaan, Kruidend zenegroen, Echte koekoeksbloem, Pinksterbloem en Blauwe Zegge ook verschillende soorten die we uit het aangrenzende eikenhaagbeukenbos kennen zoals Bosanemoon, Gulden boterbloem, Grote keverorchis en Slanke sleutelbloem. Ook zagen we hier rozetten met bloemknoppen van de Brede orchis.

In het bos bij het Kurpark hebben wij naast eerder genoemde bosplanten ook Schaafstro, Maagdenpalm, Bosereprijs, Donkersporig bosviooltje, Schedegeelster, Ruige veldbies en Zwartblauwe rapunzel gezien.

Zwartblauwe rapunzel

Ook konden we hier de Gewone wolzwever mooi in actie zien. Bij de verkenning van het gebied een week eerder zag ik in een hoge eik een Boommarter die werd lastig gevallen door enkele kraaien. Het laatste deel van de excursie ging door het begrazingsgebied. In een stuk bos ten noorden van het Kurpark is in 2008 een oude vorm van bosbeheer ingevoerd, de zogenaamde Hudewaldwirtschaft. De oude Zomereiken zijn vrijgesteld en de hier aanwezige Haagbeuken geknot. Om de stammen van de Haagbeuken waren planken aangebracht om vraat te voorkomen. Nadat zich een grazige kruidlaag had ontwikkeld, wordt het gebied in het zomerhalfjaar begraaasd met Galloway runderen en Hollandse landgeiten. Tijdens ons bezoek stonden de oude eiken er helaas niet goed bij. Op een haagbeuk zagen we het Gewoon schriftmos. Met een loop konden we de donkere op runentekens lijkende lijntjes goed zien.

Gewoon schriftmos Foto: Bert Oude Egbrink

Ook leuk om te zien, was de Tauvlinder die in een hoog tempo in een grillige vlucht over de paden vloog.

Nadat we het begrazingsgebied verlaten hadden, zijn we terug gelopen naar de parkeerplaats. Onderweg kwamen we langs een insectenhotel. Hier zagen we de Rosse metselbij en een soort goudwesp die parasiteert op de gasten van het hotel.

Waargenomen soorten

Vogels

Bonte Vliegenvanger
Gekraagde Roodstaart
Koolmees
Putter
Spreeuw
Wilde Eend

Boomklever
Grote Bonte Specht
Pimpelmees
Raaf
Vink
Zwartkop

Planten & Mossen

Beekpunge
Bosereprijs
Boskortsteel
Brede orchis
Egelboterbloem
Gevlekte aronskelk
Gewoon robertskruid

Bosanemoon
Bosgierstgras
Boszegge
Donkersporig bosviooltje
Gele dovenetel
Gewone Brem
Gewoon Schriftmos

Gewoon Speenkruid
Grote muur
Hondsdrif
Kleine valeriaan
Pinksterbloem
Schaafstro
Stinkende gouwe
Witte klaverzuring

Paddenstoelen

Gewone boomwrat
Korsthoutskoolzwam

Overig

Boommarter

Insecten

Bont Zandoogje
Bosmestkever
Dagpauwoog
Geel Soldaatje
Gewone kamsteltmug
Gewone Wolfspin
Gewone Zakdrager
Honingbij
Klein Koolwitje
Oranjetipje
Rosse Metselbij
Witpootkronkel

Grote keverorchis
Gulden boterbloem
Kleine maagdenpalm
Kruipend zenegroen
Ruige veldbies
Slanke sleutelbloem
Tweestijlige meidoorn
Zwartblauwe rapunzel

Gezoneerd Elfenbankje
Waaierkje

Boomblauwtje
Citroenvlinder
Echtrus reluctator
Gestreepte bladsnuitkever
Gewone Pendelvlug
Gewone Wolzwever
Groene Zandloopkever
Klein Geaderd Witje
Landkaartje
Reuzenlangpootmug
Tauvlinder

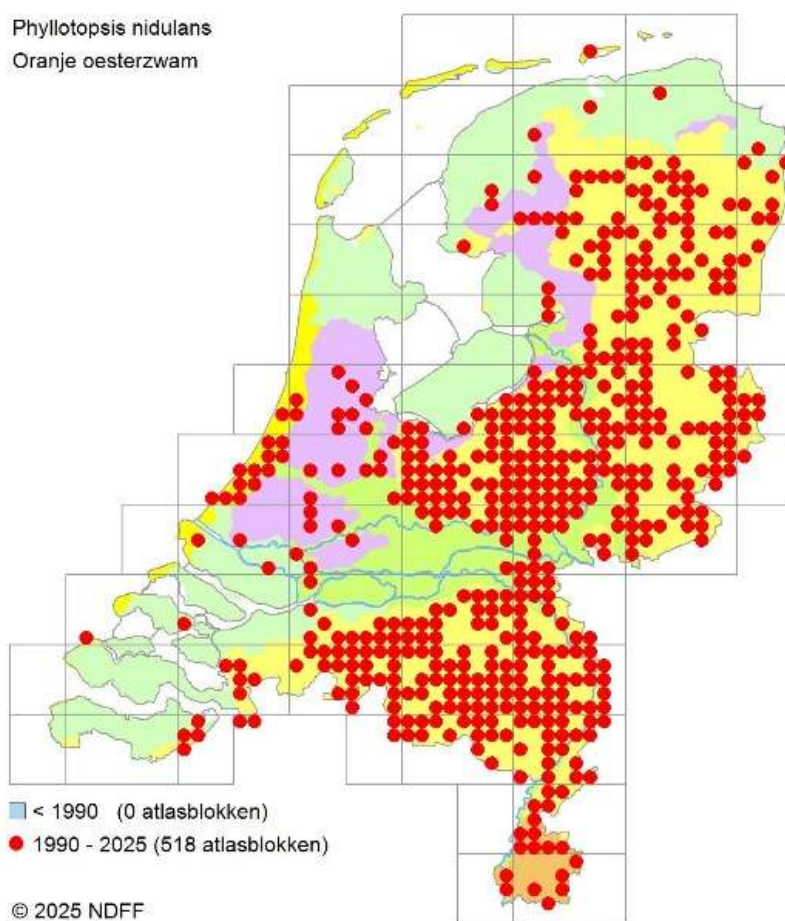
Bleekgele weekschildkever of Geel soldaatje
Foto: Laurens van Run

Opkomst van Oranje oesterzwam

De eerste waarneming van de [Oranje oesterzwam](#), *Phyllotopsis nidulans* in Nederland dateert van 5 mrt 2007, Oud-Amelisweerd. De tweede waarneming was op 20 jan 2008 door Gerben Winkel in Arboretum Poortbulten. Met onze paddenstoelenwerkgroep hebben we deze soort op aanwijzing van Gerben opnieuw in het Arboretum gevonden op 7 dec 2009. De volgende vondst was in Twickel op 28 feb 2011. Tot en met 2017 blijft het aantal meldingen in NL beperkt tot maximaal 7 per jaar, meestal zelfs maximaal 3 maal. Maar dan gaat het hard:

t/m 2009	5 atlasblokken
t/m 2014	24 atlasblokken
t/m 2019	124 atlasblokken
t/m 2024	498 atlasblokken
t/m 10 mrt 2025	518 atlasblokken

De Oranje oesterzwam staat inmiddels dan ook te boek als een algemene soort in NL.

Opvallend is dat de soort m.n. op de zandgronden wordt gevonden. Het is niet verbazingwekkend dat de soort in de KNNV-veldgids Paddenstoelen uit 2013 nog ontbreekt.

Inmiddels heb ik zelf, al dan niet met de werkgroep, een 11-tal meldingen van deze soort gedaan; de meest recente waarneming was tijdens onze KNNV-excursie van 14 feb. J.I. in het Sterrenbos. Was men oorspronkelijk al blij met het waarnemen van deze soort an sich, recentelijk kijkt men er niet meer van op groepen van tientallen exemplaren te vinden. Onderstaande foto's zijn gemaakt op het Buurserzand op 14 nov 2023.

De Oranje oesterzwam is een saprotrofe soort op hout (voornamelijk loofhout), een afbreker dus. Hij is schelpvormig met een enigszins viltig-fluwelige bovenzijde en straalsgewijze oranje lamellen aan de onderzijde. Herkenning in het veld is geen enkel probleem. Hij kan worden aangetroffen van sept/okt tot in de wintermaanden feb/mrt.

Dan resteert nog de vraag naar de herkomst van deze Oranje oesterzwam. Een eerste zoektocht levert een artikel op van Nature Today uit maart 2012. Enkele citaten daaruit:

- “Deze ook in de ons omringende landen zeer zelden geziene paddenstoel, werd pas in 2007 voor het eerst in ons land gevonden. Sindsdien zijn de vondsten op de vingers van één hand te tellen geweest.” Dat was dus in 2012 !!
- “Deze paddenstoel kan dood hout van allerlei soorten bomen aantasten. Deze keer werd ze aangetroffen op een populier, maar eerder werden in Nederland ook vondsten op beuk en esdoorn gedaan. In Noord-Amerika komt ze over het gehele continent vrij algemeen voor op naalddhout. In Costa Rica kun je haar daarentegen op eikenhout aantreffen.”
- “Het is wat merkwaardig dat deze paddenstoel die op het Noord-Amerikaanse continent vrij algemeen voorkomt hier in Europa zo zelden gevonden wordt. Wellicht dat het hier gaat om een niet oorspronkelijke soort.”

Er lijkt dus sprake van invasieve soort; desalniettemin komt hij niet voor op de lijst invasieve soorten van de Europese Unie. Dat is wel te begrijpen, omdat het een saprotrofe en geen parasitaire soort betreft. Schade aan levende bomen valt niet te verwachten.

Tekst en foto's Laurens van Run, 11 mrt 2025

Broedvogelinventarisatie Weusthag Stadspark Noord

Hengelo – 2024

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Gebiedsbeschrijving
3. Methode
4. Inventarisatie
5. Nawoord

1. Inleiding

Deze broedvogelinventarisatie is voor het 4^e jaar uitgevoerd. De betrokkenen bij het beheer van het Landschapspark Weusthag stellen prijs op deze inventarisatie, omdat dit past bij de ambities om de Twentse landschapskarakteristieken van dit gebied te behouden en te verbeteren. Op zaterdag 11 mei is door ondergetekende voor de buurtwerkgroep 'ProNatuur' in de vroege ochtend een vogelexcursie georganiseerd voor een twaalfstal wijkbewoners. We hebben hierbij gezamenlijk bijna veertig soorten kunnen determineren.

2. Gebiedsbeschrijving

Het Weusthag Stadspark ligt in het noorden van Hengelo. Tijdens de voorlaatste ijstijd ontstonden de stuwwallen van Oldenzaal, Ootmarsum en Enschede met als gevolg dat het westelijke gebied lager kwam te liggen; het Bekken van Hengelo. Het gebied is daardoor vanouds gevormd door kleiwinning, naast agrarisch gebruik. Maar ook waterwinning uit het grondwater waardoor, tegen alle stedelijke uitbreidingen in, het landschappelijke karakter bewaard is gebleven.

Het vogelinventarisatiegebied is noordelijk van de A1 gelegen en omvat ca. 47 hectare. Het ligt rond de Kleigaten van Rientjes, van gezamenlijk ongeveer 9 hectare wateroppervlak. Het afwisselende terrein kenmerkt zich door zijn halfopen karakter met enkele verspreid liggende boerderijen en woningen. Langs de Tijertsbeek ligt een niet toegankelijk gemengd bos bestaande uit populier, eik en spar.

De oevers van de plassen zijn met opslag dichtgegroeid met zwarte els, schietwilg en vlier en er groeit veel riet en koninginnenkruid.

Het gebied is op de wandelpaden en langs de oevers toegankelijk voor publiek. De gemeente heeft dit deel van het park aangemerkt als rustgebied voor de natuur. Sommige delen zijn daarom afgesloten.

3. Methode

De onderzoeksmethode van de vogeltellingen is beschreven in de 'Handleiding Broedvogelmonitoring' van Sovon Vogelonderzoek Nederland en wordt landelijk toegepast door alle waarnemers van Sovon. Met deze gestandaardiseerde aanpak wordt niet naar nesten gezocht, maar worden de territoria op basis van het aantal waarnemingen, de tijd van het jaar en de zang en het gedrag van de vogels in kaart gebracht (zgn. territoriumkartering). De gegevens worden onder meer

gebruikt voor de jaarlijkse landelijke Vogelbalans van Sovon, waarin trends van toe- en afname worden beschreven.

1	15-feb	19:45 - 21:00
2	06-mrt	07:57 - 12:06
3	20-mrt	07:33 - 11:17
4	10-apr	06:41 - 10:55
5	02-mei	05:40 - 09:43
6	21-mei	04:54 - 09:26
7	04-jun	04:40 - 08:36
8	19-jun	07:45 - 11:36

Dit broedseizoen zijn acht telrondes gelopen met verschillende startpunten binnen het omliggende terrein. In de periode februari t/m juni, bestaande uit 6 vroege ochtendbezoeken waarbij voor of rond zonsopgang werd begonnen, 1 ochtendbezoek en 1 avondbezoek. De gegevens zijn in het veld digitaal ingevoerd met het karteringsprogramma *Avimap* en naderhand in de landelijke databank van Sovon opgeslagen. Het doel van dit onderzoek is een meerjarige inventarisatie van alle broedvogels (project BMP-A¹).

4. Inventarisatie

Er zijn dit jaar 71 vogelsoorten waargenomen, waarvan 52 soorten een broedterritorium hebben gehad. Van die 52 soorten zijn er 2 schaars voorkomend (IJsvogel en Brandgans) en 26 minder algemeen. Vijf van deze soorten staan op de Rode Lijst voor kwetsbare en gevoelige soorten, nl. Grauwe Vliegenvanger, Kneu, Koekoek, Torenavalk en Wielewaal. De Rode Lijst is opgesteld in opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit op basis van gegevens uit de verschillende vogelmeetnetten die Sovon coördineert. De Rode Lijst heeft een belangrijke signaleringsfunctie. Voor deze soorten geldt een hogere prioriteit bij het nemen van actieve beschermingsmaatregelen, door hun leefgebieden te verbeteren bijvoorbeeld door de aanplant van meidoornhagen in geval van de Kneu.

Het totaal aantal vastgestelde broedterritoria bedraagt 279, iets meer dan in 2023. Dat is een dichtheid van 594 territoria per 100 hectare landschap, een gemiddelde dichtheid in Twentse telgebieden voor zover bekend en vergelijkbaar.

Ook dit broedseizoen zijn er vanzelfsprekend enige fluctuaties waargenomen in nieuwe en verdwenen soorten en territoria. Er zijn nu wat meer territoria (+5) met minder soorten (-3) geteld.

Sinds 2021 is het totaal aantal broedparen met ca. 10% achteruitgegaan, weliswaar niet lineair. Relatief het meest bij de Bosvogels. Wat mede van invloed geweest kan zijn, zijn de werkzaamheden voor bodemonderzoek die in aanloop naar de lente van dit jaar in het bos plaatsvonden. Landelijk is vastgesteld dat de vogelstand in zijn totaliteit afnemende is, vermoedelijk door de omvangrijke afname van de insectenpopulatie veroorzaakt door de algehele verslechtering van de bodem- en waterkwaliteit.

¹ BMP-A is sinds 1984 een Sovon-telproject: Broedvogel Monitoring Project - Alle soorten

Top-tien	2024	2023	2022	2021
Zwartkop	24	20	25	29
Winterkoning	24	21	20	19
Tjiftjaf	23	24	22	27
Pimpelmees	14	12	14	15
Koolmees	13	16	18	21
Spreeuw	13	16	13	10
Boomkruiper	13	10	12	12
Merel	12	13	15	13
Vink	11	14	14	14
Roodborst	9	8	13	10

(schaarse) broedende soorten. Met de letter K en G worden de “kwetsbare” respectievelijk “gevoelige” soorten van de Rode Lijst aangeduid.

De Zwartkop en de Winterkoning zijn dit seizoen de meest vastgestelde broedvogels, direct gevolgd door de Tjiftjaf. Zij vormen al jaren de top-drie in wisselende bezetting. De Roodborst is voor het eerst in de top-tien gekomen en dat past binnen de landelijke trend van toename². Ook de Boomkruiper en de Pimpelmees zitten in de lift.

In de volgende tabellen staan alle waargenomen broedende soorten vermeld in alfabetische volgorde, met het aantal territoria. De indeling is naar ecologische soortgroep.

Met de letter B worden de landelijk als “bijzonder” (minder algemene) gekenmerkte broedvogels aangeduid; met de letter Z de landelijk “zeldzame”

Watervogels	Bijz.	2024	2023	2022	2021
Brandgans	Z	3	2	2	3
Fuut	B	1	3	2	2
Grauwe Gans	B	7	4	1	6
Knobbelzwaan	B	1	1	1	1
Kuifeend	B	2	1	-	2
Mandarijneend	Z	-	-	-	1
Meerkoet		6	6	7	7
Nijlgans	B	1	2	1	1
Soepeend		1	1	1	2
Soepgans	B	2	2	3	1
Wilde Eend		5	5	10	4
totaal		29	27	28	30

Deze 29 territoria watervogels zijn ruim 10% van het totaal aantal territoria.

Er zijn Mandarijneend, Grote Canadese Gans, Krakeend en Slobeend waargenomen, maar een geldig broedterritorium kon niet worden vastgesteld. De waargenomen Oeverloper was een doortrekker richting Scandinavië. De ganzensoorten hebben vooral op het eilandje gebroed, waar geen grondpredatie kan plaatsvinden. Het aantal paartjes Grauwe Gans verdubbelde bijna.

Een Kuifeendenpaartje heeft 9 pullen grootgebracht. Het Futenpaar had 2 pullen. Het Nijlganzenpaar heeft 5 pullen voortgebracht. De Knobbelzwaan had eveneens 5 pullen. Twee paartjes Brandganzen hadden gezamenlijk 8 pullen van twee verschillende leeftijden in een crèche verzameld.

Brandganzen broeden nog niet zo lang in Nederland, maar steeds meer met succes. Ze hoeven dan de energievretende trek naar hun oorspronkelijke broedgebieden, zoals Nova Zembla en Noord-Zweden niet meer te ondernemen.

Afb. 1: Kuifeend

² bron: Sovon

Bosvogels	Bijz.	2024	2023	2022	2021
Boomklever	B	2	4	2	2
Boomkruiper		13	10	12	12
Gaai		3	3	2	4
Bosuil		1	-	-	-
Glanskop	B	1	1	2	1
Goudhaan		-	-	-	1
Grauwe Vliegenvanger	G	2	1	-	-
Grote Bonte Specht		3	3	5	6
Grote Lijster	K	-	-	-	1
Holenduif		2	2	2	3
Houtduif		9	10	7	12
Kauw		3	4	3	3
Koolmees		13	16	18	21
Pimpelmees		14	12	14	15
Spreeuw		13	16	13	10
Tjiftjaf		23	24	22	27
Vink		11	14	14	14
Vuurgoudhaan	B	1	1	1	2
Wielewaal	K	1	1	1	-
Zwarte Kraai		4	6	4	4
totaal		119	128	122	138

De bosvogels omvatten gezamenlijk 119 broedparen, 43% van de gehele inventarisatie.

Er is ook een paartje Goudvinken waargenomen, maar een geldig broedterritorium kon niet worden vastgesteld. De waargenomen Sijsen en Kramsvogels waren doortrekker naar Scandinavië.

Het aantal broedpaartjes Koolmees neemt elk jaar wat verder af. Landelijk is er sprake van enige stabilisering, met name in bosrijke gebieden, zonder duidelijke oorzaak. Vervroeging van de piek van de eikenbladrollerrups door klimaatopwarming lijkt de soort parten te spelen in verband met mogelijk voedseltekort voor haar jongen. Dat remt de reproductie af.

Afb. 2 - Koolmees

Rietvogels	Bijz.	2024	2023	2022	2021
Kleine Karekiet		8	4	10	12
Rietzanger	Z	-	-	-	1
Waterhoen		5	2	2	2
Waterral	B	1	1	-	-

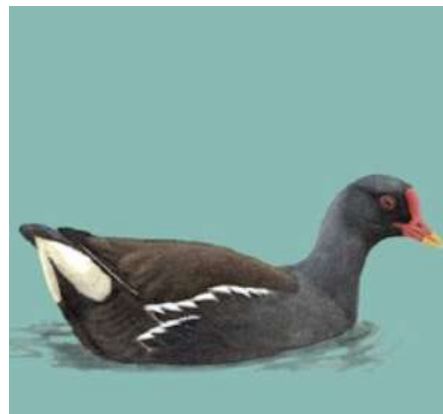
landschapsambities in stand gehouden. Dat komt vooral ook de Waterhoen ten goede.

Het aantal broedpaartjes Kleine Karekiet is weer bijna op het eerdere niveau.

Het in 2022 gemaaid riet is namelijk ook weer grotendeels op niveau gekomen.

Periodiek wordt er door het landschapsbeheer riet gemaaid om verlanding van de kleigaten te voorkomen.

De overige oeverbegroeiing wordt volgens de

Afb. 3 – Waterhoen

Bosrandvogels	Bijz.	2024	2023	2022	2021
Ekster		9	7	7	6
Gekraagde Roodstaart	B	1	2	1	1
Groene Specht	B	2	2	1	2
Groenling		-	-	1	-
Putter	B	-	1	-	1

Het aantal Eksterpaartjes is toegenomen. Landelijk is er ook sprake van een lichte toename. Op het eerste gezicht lijken er veel Eksters bij te komen, maar tot het 3^e levensjaar broeden Eksters niet en kunnen luidruchtige ongepaarde exemplaren groepen vormen, zonder broedterritoria dus. Er zijn ook Groenlingen waargenomen, maar een geldig broedterritorium kon niet worden vastgesteld.

Struweelvogels	Bijz.	2024	2023	2022	2021
Bosrietzanger		-	1	-	1
Braamsluiper	B	-	1	1	-
Fazant		-	1	-	-
Fitis		-	4	2	4
Goudvink	B	-	-	-	1
Grasmus	B	4	3	3	3
Heggenmus		7	6	9	5
Kneu	G	1	-	-	1
Merel		12	13	15	13
Roodborst		9	8	13	10
Staartmees	B	1	1	2	3
Tuinfluitier		8	5	9	8
Winterkoning		24	21	20	19
Zanglijster		4	4	4	3
Zwartkop		24	20	25	29
totaal		94	88	103	100

Met 94 territoria zijn de struweelvogels sterk vertegenwoordigd in het Weusthag. Dat is 34% van het totaal aantal broedparen. Er zijn dan ook veel heggen en houtwallen aanwezig. De Kneu is een 'gevoelige' nieuwkomer, die baat heeft bij de heggen- en kruidenrijke biotoop in dit kleinschalige agrarische cultuurlandschap. De Tuinfluiter en Zwartkop zijn weer in aantal broedpaartjes toegenomen.

Afb. 4 – Tuinfluiter

Er zijn ook Braamsluiper en Fazant waargenomen, maar een geldig broedterritorium kon niet worden vastgesteld.

Roofvogels	Bijz.	2024	2023	2022	2021
Buizerd	B	1	1	1	1
Torenvalk	K	1	1	1	-

Het paartje Torenvalken heeft voor het tweede achtereenvolgende jaar een succesvol broedsel voortgebracht. Met 2 jongen. Er is ook meermaals een niet-territoriale, jagende Buizerd waargenomen. Naast het broedpaar in het bosgedeelte.

Weidevogels	Bijz.	2024	2023	2022	2021
Kievit	B	2	3	1	1
Scholekster	B	-	1	1	1
Witte Kwikstaart	B	1	2	4	2

De vorig jaar geplaatste broedplaat voor de Scholekster, in een van de kleigaten, is onbenut gebleven. Er vliegen wel meerdere paartjes in het gebied rond, om te foerageren, die op de platte daken van de naastgelegen industrie nestelen.

Overige soorten	Bijz.	2024	2023	2022	2021
Bonte Vliegenvanger	B	3	2	1	3
Ijsvogel	Z	1	1	1	1
Koekoek	K	1	1	2	1
Turkse Tortel		1	-	-	2
Zwarte Roodstaart	B	-	-	-	1

De paartjes Bonte Vliegenvanger zijn weer op het eerdere niveau gekomen. Ze gebruiken graag de mezenkasten. Landelijk zit de soort ook stevig in de lift.

Afb. 5 – Bonte Vliegenvanger

Overige waarnemingen:

In deze inventarisatie zijn de waargenomen kolonievogels Aalscholver, Blauwe Reiger, Grote Zilverreiger, Kokmeeuw, Zilvermeeuw, Visdief en Huiszwaluw niet opgenomen. Ook niet Boerenzwaluw, Gierzwaluw en Huismus. Hiervoor zijn aparte nestentellingen nodig, die hier niet worden uitgevoerd.

De bekende dichtstbijzijnde gebiedskolonies waar onderstaande soorten broeden zijn:

Aalscholver; Koningsbeek Gelselaarsebroek en Zwillbrocker Venn,

Blauwe Reiger; Breeriet Delden, Twickelervaart Deldenerbroek, Hulsbeek en Lonnekermeer,

Grote Zilverreiger; de Wieden,

Kokmeeuw; Elsenveld en Zwillbrocker Venn.

5. Nawoord

Ook in 2025 zullen broedvogels worden geïnventariseerd om verdere continuïteit in de tellingen te verkrijgen. De nestkastjes worden door de werkgroep 'ProNatuur' in de herfst gecontroleerd en schoongemaakt. Voor wijkbewoners zal er in het voorjaar opnieuw een vogelexcursie worden gehouden om de kennis over het cultuurlandschap en de avifauna te vergroten.

Er is door de werkgroep Landschapsbeheer van 'Vrienden van het Weusthag' subsidie bij Landschap Overijssel aangevraagd om meer hagen aan te kunnen leggen rond particuliere weides (ca. 1.000 meter) met het doel om de soortenrijkdom te vergroten van insecten, vlinders en vogels. Meidoorn en sleedoorn zijn ook als voedselbron daar het meest geschikt voor.

Augustus 2024

André van den Berg (Twentse Vogelwerkgroep, Sovon Vogelonderzoek Nederland)

Bron vogeltekeningen:

Naturalis Biodiversity Center:

[J.Reydon – Afb. 1, 2](#)

[F.J. Maas – Afb. 3, 4, 5](#)

*Jonge Groene Specht in Weusthag-Noord
Foto M. Boerkamp, via Waarneming.nl*

Pinksterbloem, *Cardamine pratensis*

Het is altijd een mooi gezicht als een weiland vol pinksterbloemen staan. Dit houdt ook in dat deze weilanden lange tijd niet meer intensief gebruikt zijn. Het geeft ook aan dat het vochtige weilanden zijn die niet goed bewerkt kunnen worden.

Soms staan er wel duizend pinksterbloemen bij elkaar. Deze bloemen steken boven het gras uit waardoor je een goed beeld van de massaliteit hebt. De bloeitijd van de Pinksterbloem is van april tot juni. Het hoogtepunt is eind april begin mei. Als het regent of als het donker wordt sluiten de bloemen zich en gaan ze hangen.

De planten hebben een rozet die gevormd wordt door een 6 tal geveerde bladeren. De blaadjes, maximaal 4 paren, zijn hoekig rond. De ronde, holle stengel heeft ook geveerde bladeren. Alleen zijn ze langwerpiger.

Aan het uiteinde van de stengel zitten de bloemen in een tros. Deze zijn lila tot wit gekleurd en zijn van 8 tot 18 mm groot met paarsachtige nerven. Bij de moerasvorm kunnen ze groter worden. Het stuifmeel van de zes meeldraden, 4 lange en 2 korte is geel.

Bloem

Blad

Stamper en meeldraden

De vruchten, de hauwen zijn 2,5 tot 5,5 cm lang en bezitten een stompe snavel. Als de vruchten rijp zijn wordt een spanning in de vruchtbladen opgebouwd. Door aanraking springen de zaden weg.

De Pinsterbloem gaat geleidelijk achteruit. Niet het aantal groeiplekken maar het aantal bloemen dat in de plaatsen voorkomt.

Van oorsprong komt de plant voor in natte bossen en in verlandingsgebieden in het laagveen.

Nu vind je de Pinksterbloem hoofdzakelijk in vochtige wat rijkere weiden.

De plant is zeer variabel. In de Flora van Nederland worden twee ondersoorten genoemd, nl subsp. *paludosa*, "Moeraspinksterbloem" en subsp. *pratensis* "Weidepinksterbloem". Bij de Moeraspinksterbloem zijn o.a. de deelblaadjes van de stengel bladen gesteeld en bij de Weidepinksterbloem zittend. Vaak is de eerste ook groter en blauwachtig gekleurd.

Verder is de Pinksterbloem de plant van het Oranje tipje. Deze vlinder zet haar eieren af op de Pinksterbloem.

Waar de naam Pinksterbloem vandaan komt is niet helemaal duidelijk. Het heeft helemaal niets te maken met de pinksterdagen. Een verklaring is: als de jonge koeien, de pinken, niet eerder naar buiten gaan dan wanneer de Pinsterbloem bloeit.

Dan viel mij iets merkwaardigs op. Tijdens het zoeken naar informatie over de pinsterbloem zag ik dat bij de vogelbescherming biologische Pinsterbloemzaad te koop is. Het is mij niet duidelijk wat vogelbescherming met zaden heeft behalve financieel misschien.

Tekst en foto's Wytze Boersma, mei 2025

Gebruikte informatie

- Weeda, E.J., Nederlandse oecologische Flora, deel 2, 1987
- Duistermaat, H(Leni), Heukels' Flora van Nederland, 24 druk, 2020
- Kleijn, H, Planten en hun naam, Botanische lexicon voor de Lage Landen, 2^e druk, 1979
- www.verspreidingsatlas.nl
- www.floravannederland.nl

Lindebomen: een pollen- en nectarbuffet

Dit buffet is voor bijen, hommels en andere insecten van groot belang. Naast dat elke linde meestal veel bloemen heeft, zorgen de verschillende soorten ervoor dat het buffet wel **6 weken** open is. In dit verhaal ligt de prioriteit bij de lindebomen in de stedelijke omgeving.

De meest voorkomende soorten.

De verschillende bloeitijden, die in flora's worden genoemd kloppen niet. Uit eigen observaties blijkt dat die minstens drie weken eerder beginnen. De volgorde van bloeien is niet gewijzigd.

Als eerste bloeit, tweede helft maand mei, de zomerlinde die direct gevolgd wordt door de Hollandse linde. Daarna komt de winterlinde. Deze drie veel aangeplante soorten staan verspreid over de stad. Daarna komen de wat zeldzamere soorten als de Krimlinde, Amerikaanse linde en hanglinde. De bloeiperiode wordt afgesloten door de zilverlinde. Op bescheiden schaal is ook *Tilia henryana* aangeplant, die pas in de tweede helft van september bloeit.

Bloembioologie lindebloemen.

Zelfbestuiving werkt niet bij de linde. Er zijn dus insecten nodig om te zorgen voor een goede bestuiving. In de loop van de tijd (evolutie) hebben de linde en de insecten samen een perfect samenspel ontwikkeld. Een lindebloem is tweehuizig waar eerst de meeldraden rijp worden (proterandrisch). In deze fase kunnen insecten de pollen komen halen (zie foto 1.).

Foto 1

Ook is er nectar maar er is veel minder dan in de volgende vrouwelijke fase als de stamper rijp wordt. Ook is in de mannelijke fase het suikergehalte van de nectar lager. De productie van nectar stopt zodra bestuiving heeft plaatsgevonden. Ook stopt dan de geur waarmee de insecten attent gemaakt worden op de bloemen.

De nectar ligt in de basis van de kelkbladeren. Dit is met het blote oog goed te zien! Op foto 2 glinstert de nectar het kelkblad.

Foto 2

Een bloem produceert de gehele dag nectar maar het meeste insectenbezoek wordt vaak begin van de avond waargenomen.

Hoeveelheid pollen en nectar.

Zonder pollen geen jonge bijen en hommels. De pollen zijn het basisvoedsel voor de jonge bijen en hommels. Een bijenvolk gebruik per jaar tussen de 25 en 30 kilo, waarbij de linden een belangrijke producent zijn. Dat geldt ook voor de nectar met een relatief hoog suikergehalte van wel 40%. Een grote lindebom kan meerdere kilo's honing opleveren. Dit lukt alleen als de boom genoeg vocht uit de grond kan opnemen.

Windbestuiving

In de hooikoorts-radar worden ook pollen van de linde gevonden. In hoeverre de windbestuiving een bijdrage levert aan de bestuiving is niet duidelijk. De tijd zal het leren.

Linde en hommelssterven.

Vooraf onder de zilverlinde worden vaak dode hommels gevonden. De eerste conclusie was dat de nectar van de zilverlinde giftig zou zijn voor hommels. Diverse onderzoeken geven echter een heel ander beeld. De zilverlinde bloeit laat en op dat moment zijn er vooral nog oudere hommels (werksters) aanwezig. In het nest is, in tegenstelling tot de honingbijen, geen grote honingvoorraad aanwezig. In die tijd is het aantal planten dat nectar produceert gering. De hommels gaan, vaak met een lege maag, op zoek naar nectar. De zilverlinde geurt al van verre. Dat betekent echter niet dat er ook nog nectar is, want de zilverlinde kent dat principe niet. De hommels gaan met lege maag van bloem naar bloem en sterven van de honger of vallen ten prooi aan vogels. Speurders van de honingbijen hebben de zilverlinde na de hoofdbloei geschrapt van de lijst van drachtplanten. Een oplossing voor de hommels is het aanplanten van planten, die later in het jaar bloeien. De bloeihoogte moet aangepast worden aan de klimaatverandering.

Waar vinden we lindebomen

De zomerlinde, Hollandse linde en winterlinde vindt men door de hele stad. In de Hasseler Es staan een aantal Amerikaanse lindebomen en op de Begraafplaats aan de Bornsestraat staat een prachtige rij Krimlinden. Een indrukwekkende Krimlinde staat voor de Watertoren in Delden. Verspreid door de stad staat ook de zilverlinde met het typerende blad waar bij veel zon de behaarde zilverkleurige onderkant naar de zon wordt gedraaid (zie foto 3.).

Foto 3

Op het Arboretum Singraven staan verschillende zeldzame soorten, zoals de grootbladige linde en Japanse linde, die ook later bloeien.

**Tekst ten foto's Jan Zwienenberg & Gerrit Haverkamp
mei 2025**

Agenda 2025

Excursies	
Datum	Locatie
Zaterdag 15 februari	Frisse neuzen wandeling Hof Espelo
Zondag 16 maart	Middelveen \ Overtoom, Rijssen
Zondag 06 april	Hazelbekke, Vasse
Zondag 27 april	Bentheimer Wald, Bad Bentheim
Zondag 01 juni	Arboretum Poortbulten, de Lutte
Zondag 29 juni	Boetelerveld, Haarle
Zaterdag 19 juli	Hakenberg, Losser
Zondag 10 augustus	Besthermerberg, Ommen
Zondag 31 augustus	Demmersblok, Deldenerbroek
Zondag 14 september	Weusthagpark, Hengelo
oktober	Paddenstoelen
oktober	Slotexcursie

Zie de website voor de laatste en meer informatie: hengelo-oldenzaal.knnv.nl